תרומה

א. אחד מהדברים שנצטוו ישראל ל־הביא לתרומת המשכן („וזאת התרומה אשר תקחו מאתם״[1]) הוא „עורות תחשים״[2], ופרש״י „תחשים״ — „מין חי״״.

והנה ברז״ל מצינו פלוגתא בדבר: בבבלי[3] הובאו דברי רשב״ל בשם ר״מ „תחש שהי׳ בימי משה ברי׳ בפני עצמו הי׳ ולא הכריעו בה חכמים אם מין חי׳ הוא אם מין בהמה הוא כו״״, אבל בירו־שלמי[4] אי׳ „רבנן אמרין מין חי׳ טהורה״[5] (וכן איתא בתנחומא[6] „ר׳ יהודה אומר חי׳ טהורה גדולה היתה במדבר כו׳ ובעורה ששה גוונים ונטלו אותה ועשו ממנה יריעות״)[7].

ועפ״ז (וכן מבואר במפרשים[8]), קובע רש״י כדברי הירושלמי (והתנחומא) ש־הוא „מין חי״״.

וצ״ע, מנ״ל לרש״י בפשוטו של מקרא להכריע בין דיעות אלו, שהוא „מין חי״״?

1) פרשתנו כה, ג.

2) כה, ה.

3) שבת כח, ב.

4) שבת פ״ב ה״ג.

5) וממשיך בירושלמי שם שאתי׳ כדברי „רשב״ל בשם ר״מ כמין חי׳ טהורה ברא הקב״ה כו״״.

6) פרשתנו ו.

7) בפסיקתא רבתי פל״ד (לג) ר׳ נחמי׳ אומר חי׳ טהורה היא כו׳ אמר רבי אלעזר . . בשם רשב״ל . . בשם ר״מ לפי שעה נבראתה ונגנזה. ובקה״ר (פ״א, ט) ר׳ יוחנן אומר מין חי׳ גדולה הראה הקב״ה למשה ועשה הימנה צורך המשכן וגנזה.

8) ראה דברי דוד להט״ז כאן. צידה לדרך. באר בשדה. וראה בארוכה מלאכת הקודש על פרש״י כאן.

ב. אח״כ ממשיך רש״י „ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו״.

והנה הטעם שהוצרך רש״י לומר ש־„לא היתה אלא לשעה״, י״ל בפשטות, ד־כיון שלא ידוע ללומד המקרא (בן חמש למקרא) שיש מין חי׳ ששמה תחש, מפרש רש״י שאכן אין זו חי׳ ידועה[9] כי „לא היתה אלא לשעה״[10].

9) וכבר שקו״ט בארוכה במפרשי רש״י ועוד — בפי׳ הכתוב ביחזקאל (טז, י) „ואנעלך תחש״, אם הי׳ כל המ׳ שנה במדבר, או שעשו מנעלים ממה ש־נשאר, או שהוא תחש אחר כו׳. וראה תרגום ופרש״י יחזקאל שם. ולפי הפס״ר שם — קאי על עורות תחשים (ולא על מנעלים כפשוטם). ואכ״מ.

10) בכמה מפרשים (גו״א. באר מים חיים (לאחי מהר״ל). ועוד) מבואר ההמשך בפרש״י „ולא היתה אלא לשעה״ — „דאל״כ הרי לא הותר למלאכת שמים אלא בהמה טהורה דכתיב למען תהי׳ תורת ה׳ בפיך מן המותר בפיך, וא״כ תחש חי׳ טהורה הי׳, ולמה לא מנה אותה [בין] בהמות וחיות טהורות (בפ׳ שמיני ופ׳ ראה), אלא לשעה היתה ולא מנה דבר שהי׳ לשעה״ (ל׳ הגו״א. וכעין זה כתבו בכמה מפרשים). אבל: א) בפרש״י עה״ת לא הובאה ה־הלכה שצ״ל „מן המותר בפיך״*. ב) אפי׳ להלכה (בהמשך סוגיית הגמ׳ שם, שהובא לענין תחש הא דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד), כ׳ הרשב״א (בחי׳ לשבת שם) בשם רב האי גאון ד„הואיל וקם לי׳ ק״ו דרב הונא מברניש . .

*) וכדמוכח גם מזה שרש״י אינו מתרץ בנוגע לתולעת במלאכת המשכן — ראה רבינו בחיי כאן (כה, ג). מפרשי רש״י (הואיל משה (באר היטב). אמרי שפר. דבק טוב (בהגהה). ועוד). שו״ת חת״ס שבפנים ההערה (בטופה). ואכ״מ.

[ועפ"ז מובן גם הטעם שנקט רש"י „לא היתה אלא לשעה", שזהו ע"ד לשון הבבלי „ולפי שעה נזדמן לו למשה ו־עשה ממנו משכן ונגנז" — ולא כהירו־שלמי „כמין חי' טהורה ברא הקב"ה ל־משה במדבר כיון שעשה בה מלאכת ה־משכן נגנזה", או כלשון ר' נחמי' בתנחו־מא „מעשה נסים היתה ולשעה שנבראת בו בשעה נגנזה"[11] — כי בפשוטו של מקרא אין הכרח שהיתה כאן בריאה מיוחדת או מעשה נסים (וכן מעשה מיוחד של גניזת התחש), אלא רק ש„לא היתה אלא לשעה", ולכן נשכח זכרו בתנ"ך].

וכן מובן זה שרש"י ממשיך „והרבה גוונים היו לה", דכיון שאין זו חי' ידועה (כי „לא היתה אלא לשעה"), צריך רש"י לפרש במה מיוחדים עורות תחשים, ש־בגלל זה ציווה ה' להביאם לתרומת המשכן[12] (ובפרט שלא נאמר בקרא ש־צריכים לצבוע העורות, כמו שפירש ב־„עורות אילים — מאדמים"), ולכן פרש"י ש„הרבה גוונים היו לה" (ואין זקוקים לצביעה).

אבל צ"ע מהי אריכות לשון רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר ב־גוונין שלו", דלכאורה הי' מספיק לכתוב בקיצור „כתרגומו (ססגונא)", שמזה מוכח שיש לתחש הרבה גוונין; ומהי הדגשת רש"י (א) „לכך מתרגם כו'", (ב) סיומו בפירוש דברי התרגום „ששש ומתפאר בגוונין שלו"?

והנה לכאורה דברי רש"י (בפירוש התרגום) מקורם בגמ'[13], שהגמ' מפרשת דברי רבי נחמי' ש„מכסה אחד [של עו־רות אילים מאדמים ועורות תחשים] הי' ודומה כמין תלא אילן", ש„ה"ק כמין תלא אילן הוא שיש בו גוונין הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור, א"ר יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן ססגונא ששש בגוונין הרבה" — וזהו כ־לשון רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו".

אבל כבר נת' כמ"פ שאין דרכו של רש"י בפירושו עה"ת להעתיק לשונות חז"ל כ"א רק הנוגע לפירוש פשוטו של מקרא, ומה נוגע אריכות לשון (הגמ' ו)רש"י לפירוש תיבת „תחש"?

[ומה גם בנדו"ד, שכוונת ר' יוסף במ"ש „אי הכי" (סיועתא היא. רש"י), אינה רק להוכיח שתחש יש לו הרבה גוונים, אלא בעיקר לפרש שטהור הוא (דלא כ„תלא אילן" שטמא הוא) — דכיון ד„הוא טהור ניחא הא דמתרגמינן ססגו־נא לפי שאינו דומה לתלא אילן אלא בזה שיש לו גוונין הרבה"[14].

יש מפרשים[15] שרש"י בא לתרץ דברי התרגום, דכיון שכתב רש"י „ולא היתה אלא לשעה", איך נאמר בתרגום (בבבל) שם לחי' זו שלא היתה ידועה לא לפני זמן המשכן ולא לאחריו? ולכן כ' רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו", שאין כוונת התרגום שזהו

א"כ איכא למילף כו' דאפי' בהמה טמאה נמי מתכשר". וראה גם ר"ן ר"ה רפ"ג (ד"ה ומיהו אע"ג דמסקינן). וראה שו"ת חת"ס או"ח סל"ט. יו"ד סרע"ו. שד"ח אסיפת דינים מערכת חנוכה אות יד. ועוד. ואכ"מ.

11) ועד"ז בפס"ר שם „לפי שעה נבראתה ו־נגנזה". ולשון הקה"ר „הראה הקב"ה למשה ועשה הימנה צורך המשכן וגנזה" — י"ל בב' האופנים.

12) ראה באו"א קצת בהואיל משה ואמרי שפר על פרש"י כאן.

13) שבת שם, ע"א.

14) תוס' הרא"ש שבת שם.

15) ראה חנוכת התורה (להר"ר העשיל) כאן. חי' חת"ס שבת שם.

שם „תחש" בארמית, אלא זהו תיאור מראהו של התחש, „ששש . . בגוונין שלו".

אבל גם פירוש זה דחוק הוא, שהרי (כמדובר כמ"פ) אין ענינו של פרש"י עה"ת להעתיק ולפרש את דברי התרגום.

ג. ויש לומר הביאור בזה – ב־פשטות:

רש"י בפירושו „מין חי" לא בא לש־לול הפירוש שתחש הוא „מין בהמה"[16], אלא לשלול קס"ד ש„תחש" הוא שם צבע, ופירוש „עורות תחשים" הוא כמו „עורות אילים מאדמים", דכשם ש„עורות אילים מאדמים" פירושו עורות אילים ש„צבועות היו אדום לאחר עבודן"[17], כן יש מקום לפרש „ועורות תחשים", ש־צבעו עורות בצבע הנקרא „תחש" [וע"ד הדיעות שמצינו בירושלמי[18], ד„ר' יהודה אומר טיינין לשם צובעו נקרא" (עורות אילים צבועות היו עורות תחשים ונק־ראים תחשים על שם צבע שדומה ל־תחשים. קה"ע), ור"נ אומר גלקטינין (שם צבע[19]. קה"ע[20])].

ולכן כ' רש"י ד„תחשים – מין חי'", וכוונתו בפשטות, שלקחו עורות של מין חי' ששמה תחש ולא שלקחו עורות (אילים) וצבעו אותם בצבע תחש[21].

[והכרחו של רש"י בפשטות הוא, דאם הכוונה שצבעו את העורות (אילים) ב־(צבע של) תחש – הול"ל „עורות אילים מאדמים ותחשים" (וכיו"ב), ולא „ועורות תחשים": ומזה שהכתוב מוסיף „ועורות תחשים" מובן, שאין אלו העורות שעלי־הם מדובר לפנ"ז („עורות אילים")[22], אלא שהם עורות של תחש (ותחש הוא „מין חי")].

וזהו גם ההמשך בדברי רש"י „לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו":

בזה בא רש"י להביא ראי' מהתרגום שאינו סתם שם צבע, שצבעו בו העורות, אלא שהוא מין חי', דתחש מתורגם „ססגונא", שהחי' „שש ומתפאר בגוונין שלו"[23].

ולכן לא כתב רש"י בקיצור „כתר־גומו ססגונא", כי אז הי' מקום לפרש שכוונת התרגום היא ש„תחש" הוא צבע המורכב מצירוף הרבה גוונים, או[24] „ססגונא" פירושו ששה גוונים (ע"ד ה־דיעה בתנחומא שבעור התחש יש ששה

---

16) להעיר מס' זכרון (על פרש"י) ומשכיל לדוד כאן, שאין כוונת רש"י חי' ולא בהמה, אלא למין חי', וחי' משמע נמי בהמה. אבל בבאר בשדה כ' שהדברים דחוקים.

17) ל' רש"י כאן.

18) שבת שם.

19) וראה שירי קרבן לירושלמי שם בביאור החילוק בין ב' הדיעות.

20) וראה ערוך (ערך טיינון) שפירש שהוא צבע תכלת. ובמוסף הערוך (ערך גלאקסינון) שהוא מין חולדה יקרה וחשובה הגדילה במדינת צפון. ולפ"ז נמצא שהחילוק בין ר"י ור"נ הוא אם הי' רק צבע או מין חי' טמאה. וראה ערוך השלם במקומות הנ"ל. ועוד. ושקו"ט במלאכת הקודש (על פרש"י כאן) בפי' דעת ר"י ור"נ בבבלי (שם כח, א). ואכ"מ.

21) להעיר גם מהמשך לשון התנחומא (בדברי ר"נ) „ועורות תחשים למה דכתיב אורך היריעה האחת שלשים באמה מי מביא לך יריעה של שלשים אמה אלא מעשה נסים לשעה שנבראה ונגנז".

22) ודוחק לומר שהכוונה לעורות סתם, מאיזה בהמה וחי' (לאו של אילים דוקא), צבועים בצבע הנקרא תחש – כי לא מסתבר שהכתוב לא יפרט מאיזה מין צ"ל העורות, ובפרט שכל דבר שבנדבת המשכן נאמר באופן מפורט.

23) אבל ראה נתינה לגר על תרגום כאן.

24) וראה עוד פירוש בערוך ערך ססגון.

גוונים)[25] — אלא מדגיש „ששש ומתפאר בגוונין שלו", שעי"ז מובן שכוונת התרגום ל„מין חי".

ד. אבל עדיין צע"ק דיוק לשון רש"י „ששש ומתפאר בגוונין שלו", דלכאורה הי' מספיק „ששש" (כלשון הגמרא)[26], ומהי ההוספה ש(לא רק „ששׁ" אלא גם) „מתפאר בגוונין שלו"?

ויש לומר, שבזה מרמז רש"י גם ל־המעלה המיוחדת שב„עורות תחשים", שאינו רק בגלל יופי הגוונים שבעורות אלו, אלא לפי שזה מדגיש את תכונת התחש, שעורות מגוונים אלו פועלים בהתחש שיתפאר בצביעו (וזהו ענין עיקרי בו עד־כדי כך, שזהו חלק משמו בלשון התרגום).

וזוהי גם המעלה והחשיבות בתרומה זו ד„עורות תחשים": מובן ופשוט, שתרו־מה ממין החי עולה בחשיבותה על תרו־מה ממין הצומח (ע"ד שמצינו בקרבנות על המזבח)[27], ובזה היא חשיבותם ה־מיוחדת של „עורות תחשים" גם לגבי „עורות אלים מאדמים", לא רק לפי שב־עורות תחשים היו „הרבה גוונים" (דלא כשאר הצבעים שהובא כל אחד מהם בפ"ע, תכלת וארגמן ותולעת שני כו'), אלא בעיקר משום שהגוונים הם חלק מעור התחש עצמו. דבנדבת ה„עורות אילים מאדמים" (שצבעו אותן לאחרי שכבר היו) הרי הנדבה ממין החי היא רק בנוגע לגוף העור עצמו, אבל לא בנוגע לצבע העורות; משא"כ בנדבת עור תחש, הרי גם הצבע־הוא בכלל הנדבה דחי', מאחר שהצבעים הם חלק מעצם עור החי, ועד שזה נוגע לתכונת החי — „ששש ומתפאר בגוונין שלו" (כנ"ל).

וי"ל, שזהו טעם נוסף לכך שיריעות אלה היו המכסה העליון ביותר שעל המשכן[28] — כי נוסף על זה שיריעות אלה עלו ביופים על השאר[29], ועוד זאת, שאינו דומה יופי של עור צבוע לגבי יופיו ותפארתו של עור שיש בו ריבוי גוונים בטבעו ותולדתו — הנה בעורות תחשים הרי הגוונים הם חלק מתכונת „חי'", כנ"ל.

ה. ויש להוסיף ביאור בזה שמכסה עורות תחשים הי' המכסה העליון של המשכן, כי מעלה זו שבעורות תחשים, שגם הצבע שבהם הוא חלק מהחי, יש בו ביטוי מיוחד של התוכן הפנימי דכללות המשכן:

„חי" הוא רמז על הקב"ה, שנקרא „חי העולמים", לפי שהוא יתי' מקור החיים של כל העולמות, ובלשון הרמב"ם[30] ש־

---

25) וכ"כ בבאר מים חיים על פרש"י בשם הרד"ק „וזהו שש גוונא שתירגם אונקלוס".

26) בדפוס ראשון דפרש"י „ששש בגוונים".

27) ראה לקו"ש חט"ז (ע' 451 ואילך) בטעם שהנשים טוו על העזים, במחובר, כי אז התרומה היא בסוג הקרבה דחי, שהיא תרומה חשובה יותר ממטוה בחוטים החתוכים מעזים. ע"ש באורך.

28) לר"נ (כנ' רש"י פרשתנו כו, יד) שהי' מכסה בפ"ע של עורות תחשים. והובא ברש"י מתחילה כדיעה הא'. וגם לדברי ר"י דמכסה א' הי', הרי חצי' של היריעה העליונה הי' מעור תחש.

29) ואף שפרש"י (פרשתנו כו, יג) למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה, והיינו על יריעות התחתונות דשש משזר תכלת וארגמן כו', הרי נוסף על העיקר, שזהו רק לגבי יריעות העזים דפשיטא שלגביהן הן היפה, הרי הכוונה שם היא בעיקר לענין השוויות שלהם. וראה בחיי שמפרש „כלומר שלא יגיעו לארץ כדי שלא יתטנפו בעפר וב־גשמים", שזה שלא יתטנפו בעפר כו' פשיטא שהי' בעורות תחשים שלא היו מכסות את הקרשים כל עיקר.

30) ריש הל' יסוה"ת.

„כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"; ו־מסתבר שאין כוונת הרמב"ם במ"ש ש„כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" רק לכל הנמצאים בכללות של־הם, אלא גם בפרטי הנמצאי[31], שכל פרטי הנמצא „לא נמצאו אלא מאמיתת ה־מצאו".

כלומר:

כל דבר שבעולם נחלק (בכללות) ל־שלשה חלקים: א) עצם מציאות הדבר, שזהו ענין השווה בכל דבר. ב) תכונתו המיוחדת של כל דבר, שבזה כל דבר חלוק מזולתו. וכמו אש ומים, החלוקים בטבעם ותכונתם, עד שטבעו של האש הוא היפך טבעו של מים. ג) שאר פרטי כל דבר, שאינם חלק מעצם תכונתו ו־תוכנו.

וכל עניני הנברא הנ"ל „לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" — דהיינו נוסף על עצם מציאות הנברא, ועד"ז תוכנו וגדרו המיוחד של כל נברא — גם הפרטים ה־טפלים נמצאו מ„אמיתת המצאו".

וזהו ענינם של יריעות מ„עורות תחשים" שבמשכן:

כיון שענינו של המשכן הוא — „ו־שכנתי בתוכם"[32], השראת השכינה ב־אופן גלוי, הרי מובן, שבו הי' באופן גלוי זה שמ„אמיתת המצאו" של הקב"ה נמצאו כל הנמצאים בכל פרטיהם. [וכ־מבואר בספרים[33], שה„ציורים הגופניים" שבמשכן וכליו — אפשר „להתבונן מהם ציורים העליונים שהם דוגמא להם",

שזהו לפי שהם משתלשלים מהם, וכפי שהאריך הרמ"א בספרו תורת העולה].

ולכן הי' צ"ל במשכן ענין המורה על הקשר שבין דברים חיצוניים של הנב־ראים, עם „אמיתת המצאו" — וזה נרמז ב„עורות תחשים", שגם צבע עורם (ש־אינו אלא דבר חיצוני) הוא מ„מין החי" — להורות, שגם הדברים הכי חיצוניים של הנבראים, עד לצבע שלהם, „לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", „חי ה־עולמים"[34].

ו. ויש להוסיף בזה, ע"פ ביאור רבי־נו הזקן (בתורה אור[35]) ע"ד ההפרש בין חומר הנברא וצורתו, שהחומר של הנב־ראים נברא בדבר ה' ובעשרה מאמרות, משא"כ „אופן צורת הרקיע (לדוגמא) . . נעשה בחפץ ה' שלא בא לכלל גילוי בדבור או מאמר" — שהטעם לזה הוא לפי ש„דבור ומאמר . . הוא הפועל ה־ישות" שבכל הנבראים, דאם הי' נברא רק „בחפץ ה' ורצונו בלבד . . הי' העו־לם בטל במציאות ממש", משא"כ בצורת הנבראים (שמקורה „בחפץ ה' . . שלא בא לכלל גילוי בדבור או מאמר") נמשך ענין הביטול בנבראים. ע"ש באורך.

[ויש לומר, שזה בא לידי ביטוי בזה שצורת הנבראים הוא דבר חיצוני שאין בו „תוכן" — שהטעם הפנימי לזה הוא, לפי שבצורת הנברא נמשך ענין הביטול, ולכן בא בצורת הנברא שאין לה „מצי־אות" ותוכן לעצמה (כמו ה„מציאות" שב־עצם מציאות הנברא, וכן בתוכן הנברא וגדריו)].

ועפ"ז יובן בעומק יותר הטעם (הפני־

31) וראה גם רמב"ם שם פ"ב ה"ט (הובא לקמן בפנים ס"ז).

32) פרשתנו כה, ח.

33) בחיי פרשתנו כה, ט. ובכ"מ.

34) ראה לקמן הערה 36.

35) מקץ מא, ג. וראה בארוכה סה"מ תרס"ג ע' קיח ואילך. קונטרס עה"ח פ"א. סה"מ תש"ח ע' 72 ואילך. ועוד.

מי) שהמכסה העליון ביותר הי' מעורות תחשים דוקא, כי ענין הביטול שבנבראים (שזהו תוכנו העיקרי של המשכן — השראת השכינה הפועלת ביטול גלוי להקב"ה), שייך ל„צורת" הנבראים יותר מלשאר חלקי הנברא (כנ"ל); וביטול זה נרמז ב„עורות תחשים" דוקא, שגם צבעו של העור (שהוא רק דבר חיצוני) הוא מ„מין החי", ואדרבה, דבר חיצוני זה שייך לעצם מהותו של החי[36], יותר מתכונות פרטיות שבו, שלכן „שש ומתפאר" דוקא בגוונין שלו.

ז. ע"פ הנ"ל יש לבאר ג"כ הטעם שדבר זה התבטא ביריעות שעל המשכן דוקא, כי החילוקים בחלקי המשכן, כלים וקרשים ויריעות המשכן הם בהתאם לג' ענינים הנ"ל[37]:

כלי המקדש, שכל אחד מהם חלוק מזולתו ובכל אחד מהם היתה עבודה אחרת בהתאם לתכונתו הפרטי של הכלי, הנה על ידם מתגלה איך שתוכנו וגדרו הפרטי של כל דבר שבעולם הוא דבר ה' וחיותו הפרטי המהווה ומחי' אותו, ואמיתית מציאותו הוא כפי שהוא למעלה:

הקרשים, שהם מקיפים את כל אשר בתוכם בשווה, מורים על אור מקיף, ועל ידם נפעל ונתגלה זה שכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, שענין זה הוא דבר השוה בכל הנמצאים כולם, ש„כל הנמצאים . . מצורה הראשונה עד יתוש קטן שיהי' בטבור הארץ הכל מכח אמיתתו נמצאו"[38];

והיריעות, המקיפים את כל אשר בהמשכן ואת הקרשים מלמעלה, גם הם מורים על אור מקיף, אבל על מקיף נעלה יותר, שלכן הוצרכו להיות צבועים, ובפרט היריעות העליונות דמכסה עור תחש — להורות, דגם הציור החיצוני שבדברים שבעולם הוא בטל ל„חי העולמים", ואדרבה, ביטול זה של הציור החיצוני בא ממדריגה נעלית יותר, אור מקיף דקדושה (רצון וחפץ ה') שלמעלה יותר.

ח. ג' ענינים הנ"ל ישנם גם בעבודת האדם:

בכל מצוה ומצוה — יש ג' ענינים:

א) מעשה המצוה, שבזה שווים כל אחד ואחת מישראל, מגדול שבגדולים עד קטן שבקטנים (ולדוגמא: מעשה הנחת התפילין של משה רבינו הוא בשווה למעשה הנחת תפילין של איש פשוט בכל הזמנים), ובלשון התניא[39] „תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצות בבחי' המעשה",

ב) כוונת המצוה, שבזה חילוקים מאחד להשני, ותלוי' בדרגת האדם בעבודה פנימית שלו במוחו ולבו — מדת

---

36) ראה סה"מ תרס"ג בתחלתו וסה"מ תש"ח ס"ע 5 ואילך (ועוד) — ע"פ תויו"ט סוף מס' תמיד — החילוק ד„חי העולמים" בצירי, שחי דבוק אל העולמים והוא החיות של העולמות, משא"כ חי עולמים בפת"ח, שהוא בחי' החיות שאינה שייכת לעולמות, בחי' „חי בעצם". וראה במקומות הנ"ל (סה"מ תרס"ג ע' קז, סה"מ תש"ח ע' 31) — שבחי' „חי עולמים" בפת"ח שייך לחיות דמוח החכמה, שבא בנוי ויופי, דחיות זה הוא חיות הבלתי מורגש. ע"ש בארוכה (וראה סה"מ תרס"ח ע' יח). ועפ"ז יומתק ביותר השייכות ד„שש ומתפאר בגוונין שלו" ל„מין חי" של היריעות דוקא, המורים על אור וחיות שלמעלה משייכות לפנימי, כדלקמן ס"ז.

37) בכללות מבואר (ראה סהמ"צ להצ"צ מצות בנין מקדש. ובכ"מ) דהחילוק הוא, שכלי המקדש הם אור פנימי, וקרשים ויריעות — אור מקיף.

38) רמב"ם שם פ"ב ה"ט.

39) רפמ"ד. וראה שם בהקדמה.

הבנתו את גדלות הבורא כו', המביאה לאהבת ה' ויראת ה' (ובלשון פסק ה־רמב"ם[40] „והיאך היא הדרך לאהבתו ול־יראתו בשעה שיתבונן כו'"), והן „הנסת־רות לה' אלקינו"[41] שעל זה איתא בזהר[42] ש„כל חד וחד לפום שיעורא דילי'".

ג) הידור מצוה (שאינו מעכב בקיום המצוה), עד להידור בפרטים נוספים על גוף המצוה, ובפרט — ענינים התלויים במנהג.

והנה יש מקום שיטעה אדם לחשוב, שעיקר הדיוק בקיום המצוות הוא רק ב־שני ענינים הראשונים הנ"ל, כי:

הצורך בדיוק במעשה המצות מובן ופשוט, שהרי המעשה הוא העיקר, וכפי שהאריך אדה"ז בתניא[43], ד„אם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרות . . ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו יצא ידי חובתו בדיעבד";

וכן מובן הצורך בכוונת המצוות, כי מצוה בלי כוונה היא „כגוף בלא נשמה", וכפי שהאריך אדה"ז בתניא[44] אודות גודל ההכרח בקיום המצות מתוך אהבת ה' ויראת ה';

אבל בענינים הנוספים ובפרט המנה־גים, מהו הדיוק בהם? ובפרט במנהגים השייכים לחינוך ילדים קטנים, שאינם מבינים ואינם שייכים לשים על לבם מה שרואים ושומעים, ומה גם טף בגיל רך ביותר,

וע"ז באה ההוראה שגם צבע, גוון החיצוני, הוא חלק ממין חי', שדברים כציור חיצוני צריכים להעשות מתוך חיות, וחיות הבא מעצם הנשמה, וכמה ממנהגי ישראל שרשם למעלה יותר מ־כמה עניני דינים[45], ומנהג ישראל תורה היא[46], מנהג מבטל הלכה[47], וכתשובת הרשב"א[48] הידועה בזה.

ועי"ז שכאו"א מוסיף בכל עניני תומ"צ — הן קיום התומ"צ בפועל וב־הדור מצות, „הנגלות לנו ולבנינו"[49], הן ב„הנסתרות לה' אלקינו" בעבודת ה' באהבת ה' ויראת ה', והן בדיוק במנהגי ישראל — ע"י נעשה „ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחת מישראל,

וזה מקרב ומזרז עוד יותר את בנין בית המקדש השלישי, מכון לשבתך פעלת ה'[49], שמקדש שלמטה מכוון כנגד ביהמ"ק שלמעלה[50], במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ תרומה תשל"ד)

---

40) הל' יסוה"ת רפ"ב.

41) נצבים כט, כח.

42) ראה זח"א קג, ב. תניא בהקדמה. שם רפמ"ד.

43) רפל"ח.

44) שם ואילך.

45) ראה לקו"ת (סוכות פ, ג) בענין מנהג הקפות, ניסוך המים (תושבע"פ) וניסוך היין (תושב"כ).

46) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). מהרי"ל, הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153.

47) ל' הירושלמי יבמות (פי"ב ה"א), ב"מ (פ"ז ה"א) — הובא בפוסקים. וראה בארוכה שד"ח כללים מערכת המ' כלל לז־לח.

48) ח"א ס"ט.

49) בשלח טו, יז.

50) ראה מכילתא ופרש"י עה"פ. ובכ"מ.